

IX Spotkanie Grupy Roboczej ds. CSDDD oraz należytej staranności przedsiębiorstw w obszarach praw człowieka i ochrony środowiska w biznesie

Warszawa, 22 września 2026 r.

*Departament Zrównoważonej Gospodarki,
Ministerstwo Rozwoju i Technologii*

Art. 12 CSDDD Środki zaradcze w odniesieniu do rzeczywistych negatywnych skutków

Art. 3 ust. 1 lit. (t)

„środki zaradcze” (remediation) oznaczają przywrócenie sytuacji osoby lub osób, społeczności lub środowiska, których dotyczy skutek, do stanu równoważnego lub możliwie najbliższego sytuacji, w jakiej by się te osoby, społeczności lub środowisko znajdowały, gdyby rzeczywisty negatywny skutek nie wystąpił; środki te są proporcjonalne do udział przedsiębiorstwa w danym negatywnym skutku i **obejmują rekompensatę finansową lub niefinansową zapewnianą przez przedsiębiorstwo** na rzecz osoby lub osób, których dotyczy rzeczywisty negatywny skutek, **oraz, w stosownych przypadkach, zwrot kosztów poniesionych przez organy publiczne w związku z wszelkimi niezbędnymi działaniami zaradczymi** (remedial measures);

Art. 3(31b) ustawy o ochronie środowiska

remediacja – rozumie się przez to poddanie gleby, ziemi i wód gruntowych działaniom mającym na celu usunięcie lub zmniejszenie ilości substancji powodujących ryzyko, ich kontrolowanie oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się, tak aby teren zanieczyszczony przestał stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, z uwzględnieniem obecnego i, o ile jest to możliwe, planowanego w przyszłości sposobu użytkowania terenu; remediacja może polegać na samooczyszczaniu, jeżeli przynosi największe korzyści dla środowiska;

Art. 12

1. Państwa członkowskie zapewniają, by w przypadku **gdy przedsiębiorstwo spowodowało lub wspólnie spowodowało rzeczywisty negatywny skutek**, przedsiębiorstwo to zapewniało środki zaradcze.
2. Jeżeli rzeczywisty negatywny skutek jest spowodowany **wyłącznie przez partnera biznesowego przedsiębiorstwa**, przedsiębiorstwo może zapewnić **dobrowolne środki zaradcze**. Przedsiębiorstwo może również wykorzystać swoją **zdolność do wywierania** wpływu na partnera biznesowego powodującego negatywny skutek, aby zapewnić środki zaradcze.

Motyw 58 CSDDD

W przypadku gdy przedsiębiorstwo spowodowało lub wspólnie spowodowało rzeczywisty negatywny skutek, przedsiębiorstwo powinno zapewnić środki zaradcze. Termin „środki zaradcze” oznacza przywrócenie sytuacji osoby lub osób, społeczności lub środowiska, których dotyczy skutek, do stanu równoważnego lub możliwie najbliższego sytuacji, w jakiej by się te osoby, społeczności lub środowisko znajdowały, gdyby rzeczywisty negatywny skutek nie wystąpił; środki te są proporcjonalne do udziału przedsiębiorstwa w danym negatywnym skutku i obejmują rekompensatę finansową lub niefinansową zapewnianą przez przedsiębiorstwo na rzecz osoby lub osób, których dotyczy rzeczywisty negatywny skutek, oraz, w stosownych przypadkach, zwrot kosztów poniesionych przez organy publiczne w związku z wszelkimi niezbędnymi działaniami zaradczymi. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby interesariusze odczuwający negatywne skutki nie byli zobowiązani do korzystania z pozasądowych metod rozwiązywania sporów, zanim wniosą sprawę do sądu. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby **w przypadku gdy przedsiębiorstwo nie zapewni środków zaradczych w sytuacji, gdy spowodowało lub wspólnie spowodowało rzeczywisty negatywny skutek, właściwy organ nadzorczy był uprawniony – z własnej inicjatywy lub w na podstawie uzasadnionych obaw zgłoszonych mu zgodnie z niniejszą dyrektywą – do nakazania przedsiębiorstwu, by zapewniło odpowiednie środki zaradcze**. Pozostaje to w takiej sytuacji bez uszczerbku dla nakładania kar za naruszenie przepisów krajowych przyjętych na mocy niniejszej dyrektywy oraz dla dochodzenia odpowiedzialności cywilnej przed sądem krajowym. Jeżeli rzeczywisty negatywny skutek jest spowodowany wyłącznie przez partnera biznesowego przedsiębiorstwa, przedsiębiorstwo może zapewnić dobrowolne środki zaradcze. Przedsiębiorstwo może również wykorzystać swoją zdolność do wywierania wpływu na partnera biznesowego powodującego lub wspólnie powodującego negatywny skutek, aby umożliwić środki zaradcze.

Art. 25 ust. 4, ust. 5 lit.(a) ppkt.(iii)

4. Jeżeli w wyniku działań podjętych na podstawie ust. 1 i 2 organ nadzorczy stwierdzi nieprzestrzeganie przepisów prawa krajowego przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy, wyznacza zainteresowanemu przedsiębiorstwu odpowiedni termin na **podjęcie działań zaradczych (take remedial action)**, o ile działania takie są możliwe.

Zgodnie z, odpowiednio, art. 27 i 29 podjęcie działań zaradczych (remedial action) nie wyklucza nałożenia kar lub pociągnięcia do odpowiedzialności cywilnej.

5. Przy wykonywaniu swoich zadań organy nadzorcze mają co najmniej uprawnienia do:

a) nakazania przedsiębiorstwu:

iii) w stosownych przypadkach – **zapewnienia środków zaradczych (provide remediation)** proporcjonalnych do naruszenia i koniecznych do jego zaprzestania;

Art. 13(1) i art. 6(3) ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie

Art. 13(1)

Podmiot korzystający ze środowiska **uzgadnia warunki** przeprowadzenia działań naprawczych z **organem** ochrony środowiska.

Art. 6(3)

działania naprawcze - rozumie się przez to wszelkie działania, w tym działania ograniczające lub tymczasowe, podejmowane w celu naprawy lub zastąpienia w równoważny sposób elementów przyrodniczych lub ich funkcji, które uległy szkodzie, a także działania kompensacyjne; do działań naprawczych zalicza się w szczególności **przeprowadzenie remediacji**, przywracanie naturalnego ukształtowania terenu, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, reintrodukcję zniszczonych gatunków, prowadzące do usunięcia zagrożenia dla zdrowia ludzi oraz przywracania równowagi przyrodniczej na danym terenie.

Art. 27 ust. 2 lit. (f)

2. Przy podejmowaniu decyzji o ewentualnym nałożeniu kar, a w przypadku decyzji o ich nałożeniu, przy określaniu ich charakteru i odpowiedniego poziomu, należy odpowiednio uwzględnić:

f) zakres, w jakim przedsiębiorstwo podjęło **wszelkie działania zaradcze** w odniesieniu do danego przedmiotu
(the extent to which the company carried out any remedial action with regard to the subject matter concerned)

Dyrektywa 2026/470

Motyw 44

Przedsiębiorstwa mogą znaleźć się w sytuacjach, w których ich produkcja jest w dużym stopniu uzależniona od komponentów pochodzących od jednego lub kilku konkretnych dostawców. W szczególności, w przypadku gdy działalność biznesowa takiego dostawcy jest powiązana z dotkliwymi negatywnymi skutkami, w tym z pracą dzieci lub poważnymi szkodami dla środowiska, a przedsiębiorstwo bezskutecznie wyczerpało wszystkie środki w zakresie należytej staranności w celu zaradzenia tym skutkom, przedsiębiorstwo, jako rozwiązanie ostateczne, powinno zawiesić relacje biznesowe, kontynuując jednocześnie współpracę z dostawcą w celu znalezienia rozwiązania, w miarę możliwości wykorzystując wszelką zwiększoną siłę nacisku wynikającą z zawieszenia. Zawieszenie powinno zakończyć się po zaradzeniu negatywnemu skutkowi.

Dyrektywa 2024/1760

Motyw 49

Możliwe, że zapobieganie potencjalnym negatywnym skutkom będzie wymagało współpracy z innym przedsiębiorstwem, np. na poziomie pośredniego partnera biznesowego z przedsiębiorstwem, które pozostaje w bezpośrednim stosunku umownym z danym pośrednim partnerem biznesowym. W niektórych przypadkach współpraca z innymi podmiotami może okazać się jedynym realistycznym sposobem zapobiegania potencjalnym negatywnym skutkom powodowanym nawet przez bezpośrednich partnerów biznesowych, jeżeli wpływ przedsiębiorstwa nie jest wystarczający. Przedsiębiorstwo powinno współpracować z podmiotem, który – sam lub wspólnie z przedsiębiorstwem lub innymi podmiotami prawnymi – jest w stanie najskuteczniej zapobiegać potencjalnym negatywnym skutkom lub je łagodzić, przy jednoczesnym poszanowaniu mającego zastosowanie prawa, w szczególności prawa konkurencji.

Pytania do dyskusji c.d.

1. Jaki jest praktyczny efekt zmian ograniczenia "responsible disengagement" jedynie do zawieszenia relacji biznesowej?

[W oryginalnej wersji dyrektywy w przypadku zerwania relacji biznesowej przepisy nie zobowiązywały przedsiębiorstw do dalszego monitorowania i podejmowania prób zaradzenia negatywnemu skutkowi na poziomie tego partnera biznesowego. Takie zobowiązanie istniało i zostało utrzymane w kontekście zawieszenia relacji biznesowej, w przepisach zobowiązujących przedsiębiorstwo do przyjęcia planu działań zapobiegawczych/naprawczych.]

2. Jak rozumieją Państwo zasadę dotyczącą kontynuowania współpracy (engage) o której mowa w art. 10 ust. 6 i art. 11 ust. 7 w odniesieniu do sytuacji, w której mowa jest o zawieszeniu relacji biznesowej? Czy chodzi o współpracę i dialog w zakresie wdrażania udoskonalonego planu działań zapobiegawczych/naprawczych, czy też należy rozumieć to szerzej?

Pytania do dyskusji c.d.

3. Czy "sprawiedliwe, rozsądne i niedyskryminujące warunki,, o których mowa w art. 10 ust. 5 oraz art. 11 ust. 6 w odniesieniu do gwarancji umownych można odkodować za pomocą sprecyzowanych kryteriów, które należy w tym zakresie uwzględnić, czy też należy pozostawić to na poziomie ogólnych zasad, tak jak brzmią one w dyrektywie?

Przykładowo, możliwe by było wprowadzenie kryteriów dot. m.in. rozmiaru przedsiębiorstwa (mikro, małe, średnie), sytuacji finansowej przedsiębiorstwa, zakresu odpowiedzialności partnera biznesowego za współpowodowanie negatywnego skutku, oraz inne czynniki zapewniające niedyskryminujący charakter gwarancji umownych.

4. Czy ustawa powinna uwzględniać zobowiązanie organu nadzorczego do wydania wytycznych bądź rekomendacji stosowania wytycznych KE w zakresie wzorcowych klauzul umownych?

Pytania do dyskusji c.d.

5. Czy pojęcie „środki zaradcze”, o którym mowa w art. 12 oraz art. 3 ust. 1 lit. t dyrektywy, właściwie oddaje zakres obowiązków przewidzianych w tych przepisach? Czy wskazane byłoby zastosowanie pojęcia „remediacja”, występującego już w polskim porządku prawnym (np. w art. 3 ust. 31b ustawy o ochronie środowiska)? Jakie inne określenia byłyby bardziej trafne?
6. Czy zawieszenie relacji w przypadku niezaradzenia rzeczywistemu negatywnemu skutkowi spowodowanemu wyłącznie na poziomie partnera biznesowego jest dobrowolne? Art. 12 ust. 2 mówi o możliwości wykorzystania wpływu na partnera biznesowego, aby zapewnić środki zaradcze. Czy przedsiębiorstwo powinno zawiesić relację biznesową, aby zwiększyć swój wpływ w celu efektywnego zapewnienia środków zaradczych? Czy tak długo jak takie zawieszenie samo w sobie nie będzie stanowiło poważniejszego negatywnego skutku (zgodnie z przepisami art. 11 ust. 7) niż rzeczywisty negatywny skutek spowodowany wyłącznie na poziomie partnera biznesowego, to czy przedsiębiorstwo musiałoby zawiesić taką relację? Czy stałoby się to obowiązkiem wyłącznie w przypadku, o którym mowa w art. 25 ust. 4?

Dziękujemy za uwagę!